

УДК 341.641

К. О. САВЧУК, О. І. МЕЛЬНИЧУК

Костянтин Олександрович Савчук, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Інституту держави в права ім. В. М. Корецького НАН України

Олена Ігорівна Мельничук, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник Інституту держави в права ім. В. М. Корецького НАН України

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАХИСТУ ІНТЕРЕСІВ УКРАЇНИ В МІЖНАРОДНОМУ СУДІ ООН У ЗВ'ЯЗКУ З АГРЕСІЄЮ З БОКУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

На сьогоднішній день Українська держава переживає надзвичайно важкі часи, вперше у своїй новітній історії зіткнувшись зі збройною агресією з боку супротивника, який значно переважає Україну як у воєнно-політичному, так і в економічному відношенні. Дії Російської Федерації, пов'язані з анексією території Автономної Республіки Крим та збройним втручанням і підтримкою незаконних збройних формувань на Сході України, безперечно, слід розглядати як такі, що порушують міжнародно-правові зобов'язання Російської Федерації за Статутом ООН, Декларацією про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН 1970 р., Гельсінкського заключного акта НБСЄ 1975 року, Договору про дружбу та співробітництво між Російською Федерацією та Україною від 31 травня 1997 р., а також низки інших міжнародних договорів, не кажучи вже про явне нехтування Російською Федерацією її зобов'язаннями, закріпленими у Будапештському меморандумі 1994 року. У цих умовах найактуальнішим завданням для вітчизняної науки міжнародного права стає пошук можливих міжнародно-правових засобів захисту суверенітету і територіальної цілісності України, в тому числі й шляхом звернення до міжнародних юрисдикційних органів. Не можна сказати, що українська наука міжнародного права не приділяє увагу дослідженню цих питань. Особливо слід виділити ґрунтовну монографію «Українська революція гідності, агресія РФ і міжнародне право», підготовлену потужним авторським колективом на чолі з професором О. В. Задорожнім¹. Міжнародно-правовим аспектам захисту інтересів України у зв'язку з російською агресією присвячені публікації таких українських юристів-міжнародників, як О. В. Задорожній, І. Г. Білас, Т. Р. Короткий, М. М. Гнатовський, Б. В. Бабін, О. О. Мережко, Г. Г. Динис та багатьох інших теоретиків і практиків в галузі міжнародного права. Перспективи можливого звернення України для захисту своїх прав до Міжнародного Суду ООН зараз активно обговорюються в експертному середовищі². Отже, метою даної наукової публікації є аналіз юридичних можливостей порушення провадження з боку України проти Російської Федерації в Міжнародному Суді ООН.

Аналізуючи міжнародно-правові документи, що містять зобов'язання з боку Російської Федерації поважати територіальну цілісність України, слід насамперед назвати Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Російською Федерацією та Україною від 31 травня 1997 року³. Цей договір містить наступні положення з питання, що розглядається: 1) Високі Договірні Сторони відповідно до положень Статуту ООН і зобов'язань, що містяться в Заключному акті Наради з безпеки і співробітництва в Європі, поважають територіальну цілісність одна одної і підтверджують непорушність існуючих між ними кордонів (ст. 2 Договору); 2) Високі Договірні Сторони будують відносини одна з одною на основі принципів взаємної поваги суверенної рівності, територіальної цілісності, непорушності кордонів, мирного врегулювання спорів, незастосування сили або загрози силою, включаючи економічні та інші способи тиску, права народів вільно розпоряджатися своєю долею, невтручання у внутрішні справи, додержання прав людини та основних свобод, співробітництва між державами, сумлінного виконання взятих міжнародних зобов'язань, а також інших загальноновизнаних норм міжнародного права (ст. 3). Також варто відмітити положення, відповідно до якого

держави-учасниці цього Договору докладають зусиль до того, щоб врегулювання всіх спірних проблем здійснювалося виключно мирними засобами, і співробітничать у відверненні та врегулюванні конфліктів і ситуацій, які зачіпають їхні інтереси (п. 2, ст. 3).

Однак щодо використання положень цього договору з метою вирішення спору, то навряд чи вони можуть бути особливо корисними, оскільки відповідно до положення ст. 37 Договору «спори відносно тлумачення і застосування положень цього Договору підлягають урегулюванню шляхом консультацій і переговорів між Високими Договірними Сторонами». Отже, процедура вирішення спорів, передбачена цим Договором, не містить жодних мирних засобів, окрім безпосередніх переговорів з Російською Федерацією. Таким чином, положення Договору про дружбу, співробітництво та партнерство між Російською Федерацією та Україною від 31 травня 1997 р. не можуть бути безпосередньою правовою підставою для звернення України до міжнародних юрисдикційних органів, в тому числі й до Міжнародного Суду ООН, без згоди Російської Федерації.

Значно більш перспективним, на нашу думку, є звернення до механізму вирішення спорів, передбаченого Міжнародною конвенцією про боротьбу з фінансуванням тероризму від 9 грудня 1999 р.⁴, адже є серйозні підстави стверджувати, що дії Російської Федерації на Сході України є порушенням її зобов'язань за цим документом. Відповідно до ст. 5 цієї Конвенції кожна держава-учасниця відповідно до принципів свого внутрішнього законодавства вживає необхідних заходів для того, щоб можна було притягнути юридичну особу, яка знаходиться на її території або заснована згідно з її законами, до відповідальності в разі вчинення фізичною особою, відповідальною за управління цією юридичною особою або контроль за нею, яка виступає в своєму офіційному статусі, злочину, зазначеного в ст. 2 (зокрема у цій статті йдеться про фінансування тероризму). Україна ратифікувала цю Конвенцію 12 вересня 2002 р., Російська Федерація – 27 листопада 2002 р., тобто конвенція є юридично обов'язковою для обох сторін.

Відповідно до ст. 24 цієї Конвенції будь-який спір між двома чи більше державами-учасницями щодо тлумачення або застосування цієї Конвенції, який не може бути врегульований шляхом переговорів протягом розумного періоду часу, передається на прохання однієї з них до арбітражу. Якщо протягом шести місяців з дня звернення з проханням про арбітраж сторони не зможуть домовитися про його організацію, будь-яка з цих сторін може передати спір до Міжнародного Суду ООН, звернувшись із заявою відповідно до Статуту Міжнародного Суду ООН.

Відповідно до ст. 36 Статуту Міжнародного суду ООН до відання Суду належать усі справи, які будуть передані йому сторонами, і всі питання, спеціально передбачені статуттом ООН або чинними договорами та конвенціями.

Міжнародна судова практика створила прецедент необхідності констатації наявності міжнародного спору, що набув характеру попередньої умови для початку судового розгляду. Так, Міжнародний Суд ООН декілька разів зустрічався з необхідністю визначення поняття міжнародного спору, зокрема у Консультативному висновку у справі про тлумачення мирних договорів з Болгарією, Угорщиною та Румунією від 30 березня 1950 р. він дійшов висновку, що міжнародний спір – це не просто суперечності між юридичним точками зору держав, а й негативна взаємодія об'єктивним чином висловлених позицій держав⁵. Найбільш повно Міжнародний суд ООН визначив свою позицію з цього питання в рішенні у справі про Південно-Західну Африку (Ефіопія та Ліберія проти ПАР) у 1962 році. Наводячи визначення міжнародного спору, даного Постійною палатою міжнародного правосуддя у 1924 р., він підкреслив, що «...недостатньо одній стороні у спірній справі заявити, що її спір з іншою стороною існує. Простої заяви недостатньо для доказу наявності спору, також як простого заперечення недостатньо для доказу того, що спору немає. Також недостатньо і виявлення конфлікту інтересів сторін у такій справі. Необхідно показати, що претензія однієї зі сторін зустрічає явний супротив іншої»⁶. Також 20 грудня 1974 р. Міжнародний суд ООН у одному зі своїх рішень у справах про ядерні випробування (Нова Зеландія проти Франції) підкреслив, що «наявність спору є першочерговою умовою виконання Судом своїх функцій»⁷. Таким чином, Міжнародний Суд ООН не може здійснювати свої функції, якщо між сторонами не існує спору.

Разом із тим у міжнародному праві немає загально визначеного визначення поняття «міжнародний спір». Рішення Постійної палати міжнародного правосуддя та Міжнародного суду ООН стали вихідною віхою для дослідження різних аспектів поняття міжнародного спору авторами, яких умовно професор М. Л. Ентін поділяє на представників двох напрямів – логічного⁸ та телеологічного⁹. У спрощеному вигляді відповідно до логічного напрямку спір може виникнути в результаті протесту однієї держави на дії іншої. На противагу цьому, загальна характеристика міжнародного спору, отримана на підставі телеологічного методу, в основних рисах зводиться до наступного: об'єктивна наявність спору необхідна для згоди міжнародної судової установи приступити до його розгляду; предметом спору є розходження в правових підходах держав; розходження в правових підходах становить факт спору¹⁰ тощо.

Як справедливо зазначає Ю. В. Осинцев, не зважаючи на об'єктивну відмінність конкретних обставин кожного спору, суттєвим аспектом будь-якого міждержавного спору є його характеристика в якості міжнародного юридичного факту, що накладає на сторони, що спорять, певні права та обов'язки¹¹. Так, у рішенні від 1 квітня 2011 р. у справі Застосування Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації (Грузія проти Російської Федерації)¹² Російська Федерація заперечувала юрисдикцію Міжнародного Суду ООН саме на підставі відсутності факту спору між сторонами щодо інтерпретації або застосування цієї Конвенції. Суд, врахувавши достатню доказову базу, представлену Грузією, відхилив ці заперечення.

Водночас Міжнародний Суд ООН визнав відсутність своєї юрисдикції у цій справі на підставі невиконання процедурних передумов вирішення спору (переговори або спеціальні процедури), визначених у зазначеній Конвенції.

Юридичні права та обов'язки сторін, що спорять, а також міжнародно-правові наслідки, які настають для сторін у зв'язку з виникненням спору між ними, обумовлені передусім вимогою принципу мирного вирішення міжнародних спорів, як і вимогами інших основних принципів міжнародного права, що носять характер *jus cogens*.

Для прийняття Міжнародним Судом ООН до свого розгляду гіпотетичної заяви з боку України щодо порушення Російською Федерацією своїх міжнародно-правових зобов'язань, які випливають з Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р., першочергово необхідно зібрати докази наявності спору між Україною та Російською Федерацією.

З нашої точки зору, в ситуації, що склалась у зв'язку з агресією Російської Федерації та сході України та анексією Криму, про наявність міжнародного спору як юридичного факту поки що немає підстав говорити. Натомість, є присутніми факти агресії проти України з боку РФ та анексії частини території України, що є порушенням загальновизнаних принципів та норм міжнародного права, зокрема положень Статуту ООН.

У Статуті ООН прямо передбачається зобов'язання держав утримуватися в міжнародних відносинах «від погрози силою чи її застосування як проти територіальної недоторканності або політичної незалежності будь-якої держави, так і будь-яким іншим чином, несумісним з цілями Об'єднаних Націй» (п. 4 ст. 2).

В іншому міжнародному документі – Декларації про неприпустимість втручання у внутрішні справи держав і про захист їх незалежності та суверенітету (резолюція 2131 (XX) Генеральної Асамблеї ООН 1965 р.)¹³ встановлено, що «збройне втручання є синонімом агресії (п. 7 преамбули) і через це суперечить основним принципам, на яких має бути побудоване мирне міжнародне співробітництво між державами». У 1970 р. Генеральна асамблея ООН прийняла Декларацію про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй 1970 року. Її зміст виходить з поняття агресивної війни як злочину проти миру, що тягне відповідальність згідно з міжнародним правом. У Декларації міститься перелік актів, пов'язаних із загрозою сили або її застосуванням, від яких держави повинні утримуватися, а саме від: пропаганди агресивної війни; порушень існуючих міжнародних кордонів іншої держави, організації чи заохочення організації іррегулярних сил чи збройних банд, у т. ч. найманців для вторгнення на територію іншої держави; організації, підбурювання, надання допомоги або участі в акціях громадянської війни чи терористичних актах в іншій державі. Зазначається, що територія держави не повинна бути об'єктом воєнної окупації, що сталася в результаті застосування сили на порушення принципів Статуту ООН, так само як і об'єктом набуття іншою державою в результаті загрози силою або її застосування. Жодні територіальні надбання, що є результатом загрози силою або її застосування, не повинні визнаватися законними.

У даній ситуації для України цікавою є практика Міжнародного суду ООН у справі, щодо воєнних та напіввоєнних дій в Нікарагуа та проти Нікарагуа (Нікарагуа проти США) 1986 року¹⁴. Ця справа стосувалась принципу незастосування сили, принципу невтручання у внутрішні справи держав, присвоєнням державі дій приватних осіб та інших, а також відзначалась суб'єктивним складом спору: позивачем виступила невелика держава Нікарагуа, а відповідачем – найпотужніша держава США, яка була визнана такою, що порушила ряд основоположних принципів міжнародного права, що належать до категорії *jus cogens*.

Обставини справи є наступними: в липні 1979 р. до влади в Нікарагуа прийшов уряд, створений фронтом національного визволення, а у 1981 р. США прийняли рішення підтримати нерегулярні збройні формування супротивників нового режиму (контрас). Операції, що здійснювалися контрас, а в деяких випадках самими США, завдали значної шкоди, у зв'язку з чим Нікарагуа звернулася до Міжнародного Суду ООН, звинувативши США в порушенні положень Статуту ООН, Статуту ОАД, Договору між США і Нікарагуа про дружбу, торгівлю і мореплавання 1956 р. та відповідних норм міжнародного звичаєвого права.

Суд визнав, що США мають відповідати за свою власну поведінку щодо Нікарагуа, в тому числі й за дії, пов'язані з контрас (однак слід зазначити, що в подальшому така позиція Суду не була сприйнята іншим міжнародним юрисдикційним органом, а саме Апеляційною камерою Міжнародного трибуналу з колишньої Югославії в рішенні від 15 липня 1999 р. у справі Тадича).

Суд також встановив, що розміщення США мін у внутрішніх водах і територіальних водах Нікарагуа, а також американські атаки на нікарагуанські порти, нафтові споруди і морську базу порушили принцип незастосування сили. Поряд із тим надання допомоги контрас також може вважатися порушенням цього принципу. Суд зазначив: «Акти, в здійсненні яких звинувачують Нікарагуа..., могли б виправдати пропорційні контрзаходи тільки з боку держави, що є їх жертвою, тобто Сальвадору, Гондурасу або Коста-Рики. Вони не можуть виправдати контрзаходи, прийняті третьою державою, Сполученими Штатами Америки, і особливо, – втручання, пов'язане з використанням сили». Суд визнав, що дії США, які порушують принцип незастосування сили і принцип невтручання, одночасно є порушенням принципу поваги до суверенітету. Крім того, даний принцип був порушений несанкціонованими польотами над нікарагуанською територією літаків, що належать США або перебувають під їх контролем. Суд також визнав, що США порушили деякі положення міжнародного гуманітарного права і Договору про дружбу, торгівлю та судноплавство 1956 р. та зобов'язав відшкодувати Нікарагуа всю шкоду, завдану неправомірними діями. Генеральна Асамблея ООН в резолюції 41/31 від 3 листопада 1986 р. закликала «повністю і невідкладно виконати рішення Міжнародного

Суду від 27 червня 1986 р. по справі Воєнна та воєнного характеру діяльність в Нікарагуа та проти неї згідно з відповідними положеннями Статуту Організації Об'єднаних Націй».

З нашої точки зору, українській стороні доцільно скористатися положеннями ст. 24 Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р., а саме передбаченою у її положеннях можливістю звернення до Міжнародного Суду ООН у разі якщо протягом шести місяців з дня звернення з проханням про арбітраж сторони не зможуть домовитися про його організацію. Українській стороні треба запропонувати Російській Федерації провести переговори щодо припинення її протиправних дій з фінансування терористичних угруповань на території Донецької та Луганської області, а у випадку прогнозованого ухилення російської сторони від таких переговорів запропонувати Російській Федерації створити арбітраж. Слід приділити особливу увагу підготовці переконливої доказової бази щодо здійснення особами, які знаходяться під юрисдикцією Російської Федерації, злочину, передбаченого у ст. 2 Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 року. Зрозуміло, що оскільки спір з Російською Федерацією носить насамперед політичний, а не юридичний характер, розгляд заяви України в Міжнародному Суді ООН чи навіть визнання Міжнародним Судом ООН факту порушення Російською Федерацією положень Міжнародної конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р. зовсім не буде означати припинення збройного конфлікту на Сході України. Однак такий розгляд може бути важливим кроком для переведення протистояння на Сході України з воєнної у політичну і юридичну площину і все-таки сприяти мирному врегулюванню конфлікту.

¹ Українська революція гідності, агресія РФ і міжнародне право. – К. : К.І.С., 2014. – 1016 с.

² Про перспективи захисту Україною своїх міжнародних прав, порушених РФ : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mediastar.net.ua/49310-pro-perspektivi-zahistu-ukrayinoyu-svoiyih-mzhnarodnih-prav-porushenih-rf.html>

³ Договір про дружбу, співробітництво і партнерство між Російською Федерацією та Україною від 31 травня 1997 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/643_006

⁴ Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму від 9 грудня 1999 р. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_518

⁵ *Энтин М. Л.* Концепция межгосударственного спора в международной судебной практике и буржуазной доктрине международного права / М. Л. Энтин // Советский ежегодник международного права – 1978. – М., 1980. – С. 175.

⁶ South West Africa Cases (Ethiopia v. South Africa; Liberia v. South Africa). Preliminary Objections, Judgment of 21 December 1962 // I.C.J. Report, 1962. – P. 328.

⁷ Nuclear Tests (New Zealand v. France). Judgment of 20 December 1974 // I.C.J.Reports, 1974. – P. 476.

⁸ *Morelli G.* Nozioni di diritto internazionale. – Padova, 1967; *Quadri R.* Diritto internazionale public. – Napoli, 1968.

⁹ *Cassese A.* The concept of “legal dispute” in the jurisprudence of the International court. – Milano, 1975.

¹⁰ *Энтин М. Л.* Концепция межгосударственного спора в международной судебной практике и буржуазной доктрине международного права / М. Л. Энтин // Советский ежегодник международного права. – 1978. – М., 1980. – С. 178.

¹¹ *Осинцев Ю. В.* Межгосударственный спор как международный юридический факт / Ю. В. Осинцев // Советский ежегодник международного права. – 1981. – М., 1980. – С. 211.

¹² Application of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination (Georgia v. Russian Federation). Preliminary Objections. Judgment // I.C.J. Reports, 2011. – P. 70.

¹³ Декларация о недопустимости вмешательства во внутренние дела государств, об ограждении их независимости и суверенитета от 21 декабря 1965 г. : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_818

¹⁴ Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America), Jurisdiction and Admissibility. Judgment // I.C.J. Reports, 1984. – P. 392; Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America). Merits, Judgment // I.C.J. Reports, 1986. – P. 14.

Резюме

Савчук К. О., Мельничук О. І. Перспективи захисту інтересів України в Міжнародному суді ООН у зв'язку з агресією з боку Російської Федерації.

Стаття присвячена дослідженню правових засобів вирішення ситуації, що пов'язана з агресією Російської Федерації на сході України та у Криму. Розглядається практика Міжнародного суду ООН щодо схожих справ з метою визначення можливості звернення України стосовно захисту своїх інтересів у цій міжнародній судовій інстанції. Аналізуються різні судові та доктринальні підходи до визначення поняття «міжнародний спір».

Розглядаються міжнародно-правові механізми, передбачені в Договорі про дружбу та співробітництво між Російською Федерацією та Україною 1997 р., Міжнародній конвенції про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999 р. та ін.

Ключові слова: агресія, Міжнародний суд ООН, міжнародний спір, фінансування тероризму, основні принципи міжнародного права.

Резюме

Савчук К. А., Мельничук Е. И. Перспективы защиты интересов Украины в Международном суде ООН в связи с агрессией со стороны Российской Федерации.

Статья посвящена исследованию правовых способов разрешения ситуации, связанной с агрессией Российской Федерации на востоке Украины и в Крыму. Рассматривается практика Международного суда ООН в схожих делах с целью определения возможности обращения Украины для защиты своих интересов в эту международную судебную инстанцию. Анализируются различные судебные и доктринальные подходы к определению понятия «международный спор».

Рассматриваются международно-правовые механизмы, предусмотренные в Договоре о дружбе и сотрудничестве между Российской Федерацией и Украиной 1997 г., Международной конвенции о борьбе с финансированием терроризма 1999 г. и т.д.

Ключевые слова: агрессия, Международный суд ООН, международный спор, финансирование терроризма, основные принципы международного права.

Summary

Savchuk K., Melnichuk O. Perspectives for protection of the interests of Ukraine in the International Court of Justice in connection with the aggression of the Russian Federation.

The article investigates the legal means to resolve the situation concerning the aggression of the Russian Federation on the east of Ukraine and the Crimea. We consider the practice of the International Court of Justice on similar cases in order to determine the facilities of Ukraine for the protection of its interests in this international court. The various legal and doctrinal approaches to the definition of "international dispute" are researched.

International legal mechanisms provided for in the Treaty of Friendship and Cooperation between the Russian Federation and Ukraine 1997, International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, 1999 and others are considered.

Key words: aggression, the International Court of Justice, an international dispute, terrorism financing, the fundamental principles of international law.

УДК 628.171.034.2:352/354

І. Г. ГАЛКІН

Ігор Григорович Галкін, кандидат юридичних наук, доцент Національного університету водного господарства та природокористування

ОСОБЛИВОСТІ ЮРИСДИКЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Європейська Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод організувала міжнародну процесуальну систему, яка пов'язана з національними правовими та процесуальними системами. Будучи міжнародним нормативним актом, що закріплює основні права та свободи з громадянським та політичним характером, вона створила розвинутий та ефективний регіональний механізм захисту прав людини. Європейський суд з прав людини завдяки своїй послідовній діяльності надав можливості Конвенції бути дієвою, постійно розвиватися й удосконалюватися прецедентами Суду.

Механізми захисту конвенційних прав покладає на Суд подвійну функцію: по-перше, здійснювати індивідуальний контроль у разі винесення рішень щодо порушення державою-учасницею Конвенції того чи іншого права, а по-друге, формувати принципи і стандарти захисту прав людини. Особливість Конвенції та діяльності Суду полягає в механізмі здійсненні впливу на міжнародному й національному рівні захисту прав людини.

Європейський суд з прав людини вплинув на країни Східної Європи, конституції яких приймалися на підставі європейського досвіду¹. Крім того, вплив Конвенції та Суду вже вийшов за межі суто Європи; вищі суди Австралії, Канади, Нової Зеландії, Намібії, Гонконгу та Південної Африки використовують практику Суду, даючи тлумачення власним національним актам щодо прав людини.

Останнім часом у науковій літературі приділяється багато уваги аналізу та механізмів застосування практики Європейського суду з прав людини. Зокрема, це такі автори: Т. Дудаш, В. Туманов, М. Буроменський та ін. Основними джерелами стали Конвенція про захист прав і основних свобод людини від 1950 р. та Протоколи до неї і Регламент Європейського суду з прав людини від 1998 р. із змінами та доповненнями.

Європейський Суд з прав людини був заснований в 1959 р. відповідно до Конвенції про захист прав людини та основних свобод (1950 р.) з метою забезпечення дотримання державами-учасницями їхніх зобов'язань.

Юрисдикція Суду відповідно до положень ст. 32 Конвенції, поширюється на всі питання, що стосуються роз'яснення та використання Конвенції і протоколів, та розглядаються Судом справи згідно зі ст. 33 (міждержавні справи), 34 (індивідуальні справи) та 47 (консультативні висновки за запитом Комітету Міністрів) Конвенції. При виникненні спору щодо юрисдикції Суду він самостійно вирішує дане питання (ст. 32 і ст. 48 Конвенції²).

К. Андріанов у своїй праці вказує, що юрисдикція Європейського суду з прав людини є тим фактором, що виокремлює його як основний елемент контрольного механізму Конвенції щодо інших міжнародних судових органів; саме особливості юрисдикції Суду визначають його місце та роль у системі міжнародних інститутів та у системі інституційного механізму Конвенції та Ради Європи зокрема³.

Слід підкреслити, що юрисдикції Європейського Суду притаманний субсидіарний характер, який використовується тільки в межах Конвенції. Положення ст. 1 Конвенції описує принцип субсидіарності, який означає, що Суд своєю діяльністю створює додаткові гарантії захисту прав і свобод людини, що є передусім зобов'язанням самих держав-учасниць. Суддя Страсбурзького суду Соренсен підкреслював, що зобов'язання Суду є «субсидіарними за часом та обсягом по відношенню до діяльності компетентних національних